

УДК 1:124.2:128

Нагорна О.,
студентка хіміко–технологічного факультету,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут» (Україна, Київ),
stecenkokaterina@gmail.com

УКРАЇНЬКА ЛІТЕРАТУРА У ФРАНЦІЇ

Розглядаються особливості формування присутності української літератури на теренах культурологічного простору Франції в різні історичні періоди чотирьох хвиль еміграції українців у Францію. Наведені шляхи інтеграції української літератури у французьку культуру на різних рівнях співробітництва – від державних до громадських організацій: культурно–інформаційний центр при Посольстві України у Франції, Комітет української діаспори, Козацькі об'єднання, Спілка української молоді, Союз українок у Франції, факультети з вивчення української мови в навчальних закладах, українські бібліотеки і книжкові лавки, Православні й Греко–католицькі храми, Благодійні Фонди тощо. Показана роль видатних представників української літератури у Франції, у забезпеченні міцних і постійних зв'язків із закордонним українством з метою зміцнення авторитету України у світі, інтеграції нашої країни у світове співтовариство.

Ключові слова: українська література, хвилі еміграції, співробітництво, видатні представники, інтеграція, культура.

Кожна культура буде світ як неповторний, і в той же час як замкнений на собі. Тому культури, звертаючись одна до одної, намагаються зберегти свою самотність, але одночасно й увібрати в себе щось нове. Ще Кирилу і Мефодію (IX ст., 862 р.) належить думка щодо єдності людства й відповідальності кожної країни, кожного народу щодо загальнолюдського устрою й просвіти.

До стратегічних пріоритетів держави належить сприяння розширенню участі України в європейському і світовому культурному співробітництві, інтеграції у світовий культурний простір. Ці пріоритети можуть бути реалізовані шляхом забезпечення міцних і постійних зв'язків із закордонним українством з метою зміцнення авторитету України у світі, інтеграції нашої країни у світове співтовариство. Необхідність інтеграції України у світову спільноту – практичне завдання, яке охоплює й українську літературу, що повинна бути відкритою всім культурам, при цьому не розчинюючись у них, а вступаючи з ними в діалогічні відносини.

Франція завжди була привабливою для європейської та світової інтелігенції, зокрема й української. Ця країна є носієм демократичних ідей, певної свободи поглядів на процеси розвитку культури, зосередження, акумуляції світових культур, водночас і літератури, зберігаючи свою самотність. Зближення культур впливає на формування жанрів, стилів, естетичних напрямків літератури.

Є окремі думки деяких літературних діячів, таких, як письменник Ярослав Мельник, чия книга «Подзвони мені, говори зі мною» увійшла до «п'ятірки» «Книги року ВВС – 2012», який відзначає, що в Європі, де він живе останні 13 років, «української літератури практично немає». Але такі думки поодинокі.

На думку професора Києво–Могилянської академії Віри Агеєвої, українська література на літературній карті Європи, безумовно, є, і, хоча вона не займає там важливого місця, вона радить не робити з цього трагедії. На її думку, українці з цього приводу мають «певний комплекс». «Звичайно, англійська чи французька літератури займають більш помітні місця. Українська література передає український досвід, і цей досвід цікавий світу. А ось як українська література про цей досвід розповіла – питання інше», – говорить пані Агеєва.

На думку директора видавництва «Смолоскип», члена журі «Книги року ВВС – 2012» Ростислава Семківа, у Європі деякою мірою бракує знань про українську літературу, як і про деякі інші слов'янські літератури, але українська література зараз присутня на літературній карті [2].

Враховуючи різні погляди щодо процесу входження української літератури в культурологічне середовище Франції, для України є актуальним постійне спостереження й вивчення процесів розвитку інтеграції української літератури у французьку для пропагування наших досягнень, запозичення досвіду Франції з метою підвищення авторитету України в європейському просторі [25; 14; 17; 7].

Чисельність українців у Франції.

Всього у світі налічується близько 45740000 українців, з них більшість живе в Україні, країнах СНД і в Північній Америці. Згідно останнього Всеукраїнського перепису населення 2001 р., в Україні проживало 37541700 етнічних українців, що становило 77,8% населення. Найбільша кількість українців у далекому зарубіжжі проживає в Канаді та в США, у Франції – 40 тис. Крім того, на сьогоднішній день налічується значна чисельність трудових мігрантів, але офіційної статистики їх кількості у Франції за національністю не проводиться. Переважну більшість із них складають представники молодших поколінь – нащадки трудових і політичних емігрантів, переміщених осіб [44; 48; 40].

Хвилі еміграції українців у Францію.

Еміграція українців у Францію має давню історію й може бути поділена на окремі періоди.

Так, ще у 1773 р., коли Запорізька Січ була ліквідована за указом Катерини II, серед козаків почалася масова еміграція по всьому світу, водночас і до Франції.

Але офіційно перша хвиля української еміграції – остання чверть XIX ст. – початок XX ст. Це явище було викликане аграрною перенаселеністю українських областей.

1918–1941: друга хвиля української еміграції внаслідок соціально–економічних і особливо політичних причин.

1943–1946: третя хвиля еміграції українців, що складалася переважно з репатріантів (колабораціоністів, націоналістів, насильно вивезених робітників).

1991–2009: четверта хвиля еміграції – близько 7 млн. українців виїхало за кордон, серед них було вивезено 2 млн. дівчаток віком до 5–ти років.

Козацька еміграція була в усі часи активно не тільки в політичних течіях, але й у пропагуванні української культури й літератури, зокрема через видання журналів, збірок, газет. Так у 1933 р. в журналі «Козацька еміграція» була надрукована стаття «5 років вільного козацтва». 3 червня 1941 р. в Парижі було складено звернення козацької ради у Франції з закликом боротися з більшовизмом. У козацтві був розвинений рух за ідею самостійної української держави. Надзвичайно суворо в козацькому середовищі, поряд із заповідями Господніми, дотримувалися традицій українського народу, української мови.... Сумуючи за батьківщиною, козак–поет першої еміграції Туроверов писав: «...Епоха козацтва увійшла в український фольклор як «золотий вік». Козацтву, окрім усної народної творчості, була притаманна активна видавнича діяльність. Публікувались такі

видання; ж. «Козацький Вісник», ж. «Казачий кур'єр», ж. «На козацький варті» (видавався з 1925 по 1941 рр.), ж. «Обозрение», ж. «Вартовий»). З 2002 р. видається загальнокозацька газета «Станція» [16].

Письменники–публіцисти, громадські діячі за всі роки еміграції не стояли осторонь соціально–економічного, політичного, культурного життя українського народу: стан козацького руху, жовтневої революції, громадянської війни, колективізації, голодомору, Великої Вітчизняної війни, створення незалежної України тощо [15].

Шляхи інтеграції української літератури у французьку культуру. Україна має давні традиції культурного співробітництва з Францією на різних рівнях – від державних до громадських організацій. Певною мірою ці осередки розповсюдження української літератури можна представити наступним чином:

- Культурно–інформаційний центр при Посольстві України у Франції;
- Об'єднаний представницький Комітет української діаспори;
- Українській центральний громадський комітет у Франції;
- Центральне представництво української культури у Франції;
- Козацькі об'єднання;
- Спілка української молоді;
- Союз українок у Франції;
- Факультети з вивчення української мови в навчальних закладах;
- Українські бібліотеки і книжкові лавки;
- Православні й Греко–католицькі храми;
- Благодійні Фонди.

Культурологічні заходи: театральні, кінофестивалі, конференції, кругли столи, постичні читання, зокрема й Шевченківські читання, дні Тараса Шевченка, «Українська весна у Франції», «Українські сезони у Франції» тощо. На сьогодні у Франції діє ряд суспільно–політичних об'єднань, зокрема, Об'єднаний представницький комітет української діаспори, створений у 1997 р. До нього увійшли українській центральний громадський комітет у Франції і Центральне представництво української культури у Франції. Цей комітет практично координує суспільне й культурне життя всього українського суспільства у Франції. Головою Комітету в листопаді 2006 р. було обрано Наталю Пастернак, яка очолює асоціацію Ukraine–Art.

У Франції діють також «Об'єднання українців у Франції», «Об'єднання французів українського походження», «Товариство колишніх воєнів Армії УНР», «Союз українських націоналістів», які пропагують українське слово, українську культуру на теренах Франції.

Французька держава не обмежує в правах діяльність українських громадських об'єднань, наукових організацій, бібліотек тощо, але й не надає так само, як і іншим національним об'єднанням, окремої підтримки. Вони діють на однакових правових умовах з громадськими організаціями Франції.

Бібліотеки Української літератури у Франції.

З 1951 р. в містечку Сарсель поблизу Парижа діє Наукове товариство ім. Т. Шевченка в Європі. Там знаходиться головна редакція багатотомної «Енциклопедії українознавства».

Наукове товариство ім. Т. Шевченка має великий архів і бібліотеку в 30 тис. томів. Ця бібліотека, а також приміщення товариства, складають історико–культурний інтерес для України.

У Парижі з 1929 р. діє українська бібліотека ім. Симона Петлюри. У її фондах збереглися книги, документи, архіви ХХ ст., зокрема ті, що стосуються Української держави 1917–1921 рр. Має свою бібліотеку й Українське земляцтво «Водограй», яке у 2009 р. відзначило десятиріччя своєї діяльності та завершило урочистості Шевченківськими читаннями. Має свою бібліотеку в Парижі й українська діаспора, її було відкрито 23.11.2007 р. [38; 41].

Церкви як осередки української мови.

У Франції нараховується 43 православних храмів. Існує греко–католицька «Паризька єпархія святого Володимира Великого» для українців візантійського обряду.

Храми є осередком національного спілкування, збереження рідної культури та мови. При церквах діють недільні школи, де діти мають змогу вчити українську мову.

При церкві Святого Володимира в Парижі товариством «Рідна школа» була організована постійно діюча суботня школа.

Найбільш відомими з церков є Церква святого Архангела Михайла, Собор святителя Миколая Чудотворця, Собор благовірного князя Олександра Невського, Собор Володимира Великого в Парижі [10].

Значний вклад у сприяння розвитку української літератури у Франції вносять Благодійні Фонди такі, як: Благодійний фонд Віктора Пінчука, Благодійний фонд «Дні культури» та інші через низку заходів культурологічного характеру [27].

Навчання української мови у Франції.

Вивчення й дослідження української мови у Франції починається у 20 ст. Протягом 1904–1906 відомий лінгвіст Л. Леже читав курс української мови і літератури в Колеж де Франс (Париж).

У наш час дослідження з україністики здійснюють науковці Національного інституту східних мов і цивілізацій (Париж), де одне з відділень готує (від 1939) фахівців з української мови й культури, а з 1972 – в університетах Парижа і Бордо. З українцями цих закладів постійно співпрацює НТШ в Європі (м. Сарсель під Парижем). У виданій тут «Енциклопедії українознавства» у 2 томах міститься розділ «Мова», а також численні статті про українську мову.

Паризький інститут слов'янознавства з 1921 видає журнал «Revue des études slaves», де в розділі україністики публікуються огляди мовознавчих праць в Україні та статті з окремих питань української мови (А. Жуковський, Е. Круба, Б. Струмінський, Б. Унбегаун, Ю. Шевельов, М. Шеррер та ін.). Французькою мовою опубліковані праці: «Українські читання» І. Боршача (1946), «Українські думи» М. Шеррер (1947), «Основи української граматики» П. Наум'яка та інші.

Серед багатьох асоціацій, що після відновлення державної незалежності України були створені у Франції з метою налагодження французько–українських зв'язків, однією з найдіяльніших є Французька асоціація за розвиток українознавства (з 1993), яка спрямовує зусилля на впровадження україномовних передач на французькому радіо, сприяє розширенню викладання української мови у французьких вищих навчальних закладах і включенню її як

однієї з навчальних дисциплін до програми французьких середніх шкіл. Асоціація видає «Бюлетень» (тричі на рік) [32; 43].

Культурно-інформаційний центр Посольства України у Франції знаходиться на авеню Мессін. Це 8-й район французької столиці, який парижани називають «золотим трикутником». Тут знаходяться Елісейські поля, авеню Монтень, Фобур Сент-Оноре, вулиці Георга V і Матіньон. Саме тут розташовані резиденція президента, Міністерство внутрішніх справ, ряд державних будівель тощо.

У всьому світі культурно-інформаційних центрів України налічується поки тільки два: у Москві та Парижі. Але якщо Російський центр культури працює давно, то у Франції цю будівлю вдалося придбати уряду України тільки в 2004 році. Цей будинок має свою історію, одним з його господарів був популярний кіноактор Ален Делон. Зараз культурно-інформаційний центр працює за низкою програм, найбільша з яких називається «Українські сезони в Парижі». На постійній основі працюють «Літературний клуб», «Кіноклуб», де зустрічаються письменники, критики, кінознавці обох країн, обмінюючись своїми духовними досягненнями [18].

Відкриття при Посольстві культурно-інформаційного центру дозволило систематизувати й перевести на постійну основу роботу Посольства на національно-культурному напрямі, тісно співпрацюючи з конструктивними силами суспільства. З метою забезпечення культурних потреб закордонних українців у Франції при культурно-інформаційному центрі Посольства у 2005 р. була створена Українська дитяча школа мистецтв за участю Франко-української асоціації, яку очолює вчитель вищої категорії Олена Місталь. У школі ведеться викладання української мови та історії України. У цій школі діти українців, які проживають за кордоном, дівчата і хлопці, усиновлені французами, вивчають українознавство, а також рідну мову, літературу і культуру України. За часів існування української діаспори у Франції школа діяла при церкві і мала більш мовне та духовне спрямування. Українська діаспора за кордоном переживає сьогодні четверту хвилю міграції, і потреба в повноцінній українській школі існувала давно. Ця проблема хвилювала багатьох українців, що живуть у Франції. До того ж, рівень церковнопарафіяльних шкіл за кордоном не достатній для задоволення потреб українських дітей, що живуть за межами України. Зокрема, батьків хвилювала можливість дати українську освіту дітям. Українська школа в Парижі почала працювати як художня. Її фахівці викладають кілька предметів, у тому числі українознавство, українську мову, літературу і мистецтво. Усі бажаючі можуть стати вихованцями школи. Це діти, які живуть на території Франції. Зокрема діти зі змішаних родин, діти суто з французьких сімей, чії батьки хочуть для них більш поглибленого вивчення української культури, літератури та отримання мовних навичок, а також діти представників української діаспори та дипломатів [28].

Якісне існування літератури на просторі іншої держави не можливо без участі кваліфікованих перекладачів. Про це виразно висловився письменник, дворазовий переможець «Книги року ВВС» Сергій Жадан, який вважає, що присутність літератури в міжнародному вимірі визначають конкретні письменники, перекладачі й видавництва. «Якщо в даній країні є перекладач з української мови – то,

значить, там є українська література. Якщо перекладача немає – відповідно, немає там і української літератури», – говорить він.

Багато українських письменників, які публікували свої твори французькою мовою, були блискучими перекладачами. Такі як Бетаки Василій, Гончар Олесь, Сулейман Сейран, Еммануїл Матусович Райс та інші. У Парижі й пригородах існують асоціації перекладачів, які включають українців, україномовних французів, які сприяють розвитку відносин між Україною і Францією [9].

Видатні представники української літератури у Франції.

Біля 1859 року Платон Федорович Смиренко, представник відомої династії цукрозаводчиків, що окрім цукерної справи, якої навчався у Франції, цікавився мистецтвом та листувався з Тарасом Шевченко, своїм коштом допоміг митцю видати у Парижі 10 примірників «Кобзаря» у двох варіантах: для цензури і тільки для вузького кола друзів.

Яскравим представником української інтелігенції є Леся Українка (Лариса Петрівна Косач) – українська письменниця, перекладач, культурний діяч. Працювала в різноманітних жанрах: поезії, ліриці, епосі, драмі, прозі, публіцистиці, фольклористиці. У 1878 р. була присутня на Всесвітній виставці в Парижі, де зустрічалася зі своїм дядьком М. Драгомановим, який був вченим, громадським діячем, довгий час жив у Франції, співробітничав з І. Франком. Йому належить одна з провідних ролей у формуванні поглядів племенниці, ідеалів служіння Вітчизні [21; 22].

Грушевський Михайло Сергійович – видатна постать для України, професор історії, організатор української науки, політичний діяч і публіцист. Важливим кроком на шляху популяризації української історичної науки в Європі стала поїздка Грушевського до Парижа, де він читав курс лекцій з історії України в «Руській вищій школі суспільних наук у Парижі» навесні 1903 р. з метою розширення наукових контактів, вчений відвідав Лондон, Берлін, Лейпциг, а після повернення вирішив заснувати у Львові курси для української молоді, урочисто відкриті в 1904 р. Саме на цих курсах були прочитані лекції з історії, які пізніше лягли в основу «Нарисів історії українського народу» російською мовою. Таким чином, вчений повернувся до своєї давньої ідеї написання книги з історії України, яку він представляв «короткою і загальнодоступною». Захопившись мистецтвом, Михайло Сергійович підготував ілюстровану історію України: перше видання 1911 р. тис. прим, розійшлося за півроку – мірками того часу це був серйозний успіх [29].

Славетним іменем для України є Винниченко Володимир Кирилович, український політичний та державний діяч, а також прозаїк, драматург та художник. Після чергового арешту й ув'язнення із загрозою довічної каторги, Винниченку, за допомогою товаришів, вдалося вирватися з рук царської охорони. Не ризикуючи далі, він емігрував у Францію, де в 1910 році увійшов у склад «Української громади» в Парижі. За кордоном разом із М. Грушевським видає часопис «Промінь» [11; 12].

Яскравим представником української інтелігенції за кордоном був Антонович Дмитро Володимирович, український історик мистецтва й театру, політичний діяч. Він з'єднав між собою українські культурні центри Праги, Парижа, Варшави, Берліна, Відня. Читав в Європі

наукові лекції з української культури французькою мовою. 1925 року вийшла друком праця Д. Антоновича «Група Празької студії», де вчений охарактеризував творчість професорів Празької студії С. Мако, І. Кулеця, І. Мозолецького, К. Стаховського та С. Тимошенка. Книга мала 29 репродукцій творів митців, а її текст було подано українською і французькою мовами [30].

Еммануїл Матусовіч Райс (14 серпня 1909, Хотин Бессарабської губернії – 28 січня 1981, Париж) – літературознавець, літературний критик, поет, перекладач і есеїст, представник еміграції в Парижі. Доктор філософії (1972). Починаючи з 1950-х років опублікував низку досліджень сучасної української поезії (Емма Андієвська, Михайло Драй-Хмара, Володимир Свідзинський) і особливо покоління шістдесятників, головним чином у газетах «Українська літературна газета» і «Сучасність», а також есе філософського, естетичного і публіцистичного змісту українською мовою. У 1967 році склав і написав передмову до антології сучасної української поезії французькою мовою «L'Ukraine, cette inconnue» [24; 34].

Творчість Ліни Костенко є гордістю України, яскраву характеристику її надано в інтерв'ю Василя Бетаки в Парижі: «Працював тоді в літературному журналі «Континент». Запропонував зробити добірку моїх улюблених віршів Ліни – «Велосипед ночує на балконі», «Кобзар співав в пустелі Косаралі» та інших. Наш журнал контрабандою потрапляв в СРСР. Знаю, що читати його люди один одному давали тільки на вечір – стільки бажали було. Потім у Парижі видали й окрему книгу тиражем 200 примірників. Більшість купили французькі та канадські емігранти, і не тільки українці, а й росіяни. Через кілька місяців збірку моїх перекладів Костенко в Парижі було не дістати. Книг 60 переправили до Києва, Москви, Пітера. Не всі вони дійшли до адресатів – перехопили спецслужби».

Твори Ліни Костенко перекладено англійською, білоруською, естонською, італійською, литовською, німецькою, російською, словацькою та французькою мовами [6; 39].

У 2008 р. з-під пера відомого українського письменника Дмитра Павличка у Парижі вийшов новий вірш «На могилі Симона Петлюри». Написав його Д. Павличко під час перебування у Парижі. На Полтавщину твір привіз заступник голови облдержадміністрації С. Соловей [19; 20].

«Розстріляне відродження». Під цією назвою в 1959 році в Парижі під редакцією Лавриненка (за участю також Юрія Шевельова–Шереха та інших) вийшла антологія української поезії та прози 1917–1933 років. До неї увійшли твори не тільки розстріляних в буквальному сенсі слова, а й колишніх ув'язнених і тих, які пізніше перейшли до офіційної літератури (Павло Тичина, Микола Бажан, Борис Антоненко–Давидович, Остап Вишня, Максим Рильський); багатьох з них були живі під час складання антології [35; 36].

Непересічною постаттю серед української інтелігенції у Франції був Омелян Йосипович Прицак, видатний науковець, публіцист, поет. Він користувався величезною повагою у Франції, Україні, у світі. Він надавав у свій час представлення в комітет з присудження Нобелівської премії М. Бажану, П. Тичині, І. Драчу.

Ярослав Лебединський (нар. 1960) – французький історик українського походження. Спеціаліст зі старо-

винних військових культур, автор численних публікацій, з 1997 року викладав історію України в Національному інституті східних мов і цивілізацій (ШАБСО) в Парижі. Співатор (разом з Іриною Дмитришин) серії книг «Українська присутність» [4].

У Парижі побував і Микола Гоголь, де зустрічався з інтелігенцією, продовжував роботу над «Мертвими душами», розпочату в Росії [26].

Письменник, романіст і драматург Кісельов Леонід Володимирович представив свою творчість головним чином романами: «Я палю Париж» і «Людина змінює шкіру», висвітлював національне повстання на Західній Україні. Батько поета Володимир Кісельов був також відомим дитячим письменником, членом Спілки письменників України, Під час війни через польських пілотів з Парижа до України переправляв ліки.

Представником сучасних письменників можна відзначити Вікторію Анфимову, поетесу, члена Національного союзу письменників України, керівника студії у Криму («Продрогший осенний Париж 1935 года», 2013 г.) [5; 46].

Заходи щодо реалізації впровадження української літератури у Франції.

Повага Франції до української літератури проявляється у ставленні до творчості Т. Г. Шевченка. Урочисто відкрито бюст Тараса Шевченка радянським посольством в 1978 на бульварі Сен–Жермен у сквері, який отримав ім'я Т. Шевченка (Автор пам'ятника–погруддя – київський скульптор М. Лисенко). У Києві існує копія цього монумента – у дворі Національної академії образотворчого мистецтва й архітектури [8].

Біля цього пам'ятника з різною періодичністю проходять Шевченківські читання. Останні – 29 березня 2012 р. в рамках «Днів Тараса Шевченка» і 20 листопада 2012 р. проведено товариством «Остання барикада» української діаспори. Театральна трупа до Шевченківських днів показала уривки з творів Т. Г. Шевченка.

Багато років Шевченківські читання проводились на площі Етуаль, зараз там знаходиться книжна лавка. Також Шевченківські читання проводяться у декількох університетах, у культурно-інформаційному центрі Посольства України у Франції та міський бібліотеці.

«Українські сезони» проходять у Франції з 1998 року протягом трьох місяців у 34 містах Франції, представлені – театральними виставами, літературними читаннями, зустрічами з видатними діячами тощо [33; 45].

Через театри і кіно українське слово також звучить у Франції. Так з України в різні роки були представлені на Канському фестивалі і Порденоні фільми кіностудії О. Довженка «Боротьба велетнів» (1926), «Сумка диккур'єра» (1927), «Два дні» (1927), «Новий візник» (1929), «Шкурник» (1929), «Хліб» (1930), «Земля» (1930). Пізніше були представлені фільми «Легкий як пиріжок» режисера А. Рожена, «Закон Мерфі» О. Карплук, «Постскрипту» А. Храмової, «Уроки українського» Р. Батитського.

У 2013 році на Канський фестиваль Україною були представлені найбільші кінофоруми: Одеський кінофорум і кінофестиваль «Молодість», який у цьому році відзначав 25-річчя своєї присутності на фестивалі.

Слід зазначити, що театр ім. І. Франка (Б. Ступка, Б. Бенюк, А. Хостікоєв та ін.) зі спектаклями «Про мишей і людей», «Запорожець за Дунаєм», «Люкс для іноземців»,

Львівський театр ім. М. Заньковецької зі спектаклем «Давня мелодія» за новелами В. Стефаніка гастролювали в Парижі. Черкаський Академічний – в Греноблі зі спектаклем «Назар Стодоля», драматичний театр Маріуполя – зі спектаклем «Гра в Правду», Харківський драматичний театр – зі спектаклями «Рохля», «Борис Годунов», «Дах», «Вій», «Король Лір» – у Парижі [42].

Слід вважати величезним проривом української літератури на європейській простір участь України 20 березня 2012 р. у Міжнародному книжковому салоні, головної книжкової виставки Франції, яка проводилася вже у 32-й раз. У ньому вперше брала участь Україна, де офіційно представляли сучасну українську літературу сім письменників: Марія Матіос, Тимофій Гаврилів, Лариса Денисенко, Євгенія Кононенко, Антон Кушнір, Іриса Ликович і Євген Положий.

На виставці відбулася презентація франкомовного Альманаху сучасної української літератури. До видання увійшли перекладені на французьку уривки творів 16 авторів: Тимофія Гаврилів, Лариси Денисенко, Анатолія Дністрового, Оксани Забужко, Василя Кожелянка, Євгенія Кононенко, Леоніда Кононовича, Антона Кушніра, Іриса Ликович, Лади Лузіної, Марії Матіос, Євгена Положія, Ірен Роздобудько, Івана Рябчія, Наталки Сняданко та Дмитра Чистяка.

У підготовці альманаху взяли участь дев'ять перекладачів. Це видання – спроба ознайомити французьких видавців та агентів з літературним процесом у сьогоденній Україні, познайомити їх з творами не тільки відомих авторів, а й молодих, які роблять перші творчі кроки, але вже отримали нагороди на престижних вітчизняних літературних конкурсах.

Під час поїздки у Францію заплановано участь українських письменників у засіданні Літературного клубу в Українській бібліотеці ім. Петлюри в Парижі, а також презентація в книгарні «Глоб» і автограф-сесії.

Таким чином, Україна має глибокі історичні корені співробітництва з Францією не тільки в політиці, економіці, айв культурі, значною частиною якої є українська література. Українські громадяни усіх хвиль еміграції (письменники, публіцисти, громадські діячі) за всі роки еміграції не стояли осторонь соціально-економічного, політичного, культурного життя українського народу: стан козацького руху, жовтневої революції, громадянської війни, колективізації, голодомору, Другої світової війни, створення незалежної України тощо і через українське слово зберігали свою самобутність і інтегрувались у французьке культурологічне середовище. Видатними представниками української літератури у Франції були Леся Українка, В. Винниченко, М. Грушевський, Д. Антонович, О. Гончар, Л. Костенко, Д. Павличко, О. Прицак, Я. Лебединський, Е. Райс і багато інших славетних письменників України, які пропагували українське слово, підвищували авторитет України, водночас приєднуючись до духовних цінностей цієї великої західноєвропейської держави. Шляхи інтеграції української літератури у французьку культуру багато чисельні і знаходяться в площині діяльності державних і громадських структур: культурологічних комітетів при Посольстві України у Франції, громадських об'єднань козацтва, діаспори, студентства й молоді, жінок, представників різних політичних і літературних течій, освітніх закладів, бібліотек, церков, асоціацій перекладачів. Реалізація

інтеграції української літератури у французьку культуру проходить через конференції, круглі столи, театральні вистави, кінофестивалі, літературні читання (Шевченківські читання, «Дні Т. Шевченка», «Українські сезони у Франції» тощо). Українська література достатньо широко представлена у французькій культурі. Але в цьому середовищі доволі складно їй виживати через поглинання іншими культурами, обмеженість фінансової підтримки, неузгодженість нормативно-законодавчої бази щодо обміну фахівцями обох країн, що є певним поштовхом до удосконалення взаємовідносин України і Франції в області культурного розвитку.

Список використаних джерел

1. Beauvois D. L'enseignement de l'ukrainien en France «Bulletin de l'Association française pour le développement des études ukrainiennes». – Paris: Institut des études slaves, 1998. – №3 (10).
2. ВВС Україна «Украинская литература: где ее место на карте мира?» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nabat.mk.ua/news/68955.html>
3. L'Ukraine: cette inconnue. – P.I.U.F. – 1967.
4. Maslow M. La nouvelle vague littéraire en Ukraine. – К., 1967.
5. Анфимова В. Алье паруса над Феодосией // Крымское ЭХО. – 20 вересня 2013.
6. Бетаки В. – Перекл. «Книга избранных стихов». – 1988.
7. Білоус П. В. Вступ до літературознавства. – вид-во Академія. – К., 2011.
8. Бюст Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrainianplaces.com/ru/evropa/franciva/parizh/byust-tarasa-shevchenko>
9. Василий Бетаки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B8,%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>
10. Визит Патриарха Алексия II во Францию. Страсбург–Париж [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forum.orthodox-europe.eu/index.php?topic=745.0>
11. Владимир Винниченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Винниченко_Владимир_Кириллович
12. Володимир Винниченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Винниченко_Володимир_Кирилович
13. Жуковський А. Для франц. читача. «Літ. Україна» – 10 серпня 1995.
14. Ісаєва О. О. – МОН України. – К., 2006.
15. Кирсанов Н. А., Дробязко С. И. Великая Отечественная война 1941–1945 гг.: национальные и добровольческие формирования по разные стороны фронта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gkaf.narod.ru/kirillov/ref-liter/oi2001-6-war.html>
16. Козаки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9AD0%BE%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%B8>
17. Козлик І. В. Методологія літературознавства як актуальна проблема. Стаття перша // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2003. – №9. – С.2–9.
18. Копиця М. Частинка УКРАЇНИ в «золотому трикутнику» Парижа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/ru/article/kultura/chastica-ukrainy-v-zolotom-treugolnike-parizha>
19. Кублановський Ю. Поезія – це ріка Ностальгія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cnw.mk.ua/pushkin/rus/kremen.htm>
20. Лазаренко О. Дмитро Павличко у Парижі присвятив вірш Полтавщині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://symonpetlura.ucoz.ua/news/2008-12-20-1>
21. Леся Українка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Леся_Украинка
22. Леся Українка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Леся_Украинка
23. Лина Костенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.%D0%9B%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B0>

31. P'jat' rokiv vil'nogo kozactva – Zh.: Kozac'kyj Visnyk. – 22 serpnja 1941 r. – №3. – S.3–5.

32. Panych G. I. Ukrai'nistyka u Francii' // Ukrai'ns'ka mova: Encyklopedija. – K.: Ukrai'ns'ka encyklopedija, 2000.

33. Posol Francii' rozpovij, jak «na ura» spryjmajut' v Jevropi ukrai'ns'ku kul'turu [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://gazeta.ua/articles/culture/posol-francii-rozpoviv-yak-na-uraspriimayut-v-evropi-ukraiiinsku-kulturu/481629>

34. Rajs Jemmanuil Matusovich [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://ru.wikipedia.org/wiki/Rajs_Jemmanuil_Matusovich

35. Rasstreljannoje vozrozhdenie [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D1%81%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%8F%D0%B%D0%BD%D0%BE%D0%B5_%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5

36. Rozstriljane vidrozhennja [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%B5_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F

37. Rafal's'kyj S. M. Za mezheju: Virshi. – Vstav. statija E. M. Rajsa. – Paryzh: Al'batros. – 1983.

38. Syllamjaz'skyj Visnyk. – Paryzh, 2009.

39. Stoljarchuk I. Pereklady virshiv perepravljaly kontrabandoju // Gazeta po-ukrai'ns'ky. – 19 bereznja 2013. – №1571.

40. Truhachev V. «Vo Francii rastet chislo immigrantov» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.pravda.ru/world/europe/european/20-04-2012/1119283-immigr_fr-0/

41. Ukrainskaja diaspora [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://uchechnikonline.com/istoria/istoriya_ukrayini_-_pasichnik_ms/ukrayinska_diaspora.htm#378

42. Ukrainskoe kino snova budet shturmovat' Kannskij kinofestival'. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://fakty.ictv.ua/ru/index/view-media/id/125>

43. Ukrai'noznavstvo [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%DQ%B2%D1%81%D1_%82%D0_%B2%D0%BE#.D0.A4.D1.80.D0.B0.D0.BD.D1.86.D1.96.D1.8

44. Ukrai'ns'ki gromady u Francii' [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nikitafirst.com.ua/ukrainskie-obshchiny-vo-frantsii>

45. «UKRAI'NS'KI SEZONY» U FRANCII' // Segodnja. – 23 veresnja 1999. – №177 (432).

46. Hazan L. «Lestnicy, koridory, hitrye pis'mena... Krasnye pomidory kushajte bez menja» // Bul'var Gordona. – 2013. – №3 (403).

47. Shevchenkomaniya kak nasledie sovetsoj okkupacii [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://variag-2007.livejournal.com/1205675.html>

48. Jenciklopedija «Vokrug sveta» – Ukraincy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.vokrugsveta.ru/encyclopedia/?title=%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%86%D1%8B>

Nahorna O., student of the Faculty of Chemical Technology, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute» (Ukraine, Kyiv), stecenkokaterina@gmail.com

Ukrainian literature in France

The article considers the features of forming Ukrainian literature on the territory of cultural space of France in different historical periods of four waves of emigration of Ukrainians to France. Introduced ways of integration of Ukrainian literature in French culture at different levels of cooperation – from government to NGOs: cultural and information center at the Embassy of Ukraine in France, The Committee of Ukrainian Diaspora, Cossack Association, the Union of Ukrainian Youth, Union of Ukrainians in France, faculties in Ukrainian language in educational institutions, Ukrainian libraries and book shops, Orthodox and Greek Catholic churches, charities and so on. Designated the role of prominent representatives of Ukrainian literature in France, providing strong and permanent links with foreign Ukrainian community to strengthen Ukraine's image in the world, integration into the world community.

Keywords: Ukrainian literature, wave of emigration, cooperation, prominent representatives, integration, culture.

УДК 130.2

Петренко Д. В., кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры теории культуры и философии науки, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (Украина, Харьков), Dmitrypetrenko@yandex.ua

ВОСПРОИЗВОДСТВО И ПОВТОРЕНИЕ: МЕДИАОБРАЗ МЕЖДУ ЭСТЕТИЧЕСКОЙ ИДЕНТИФИКАЦИЕЙ И РЕЖИМАМИ ВЛАСТИ

Рассмотрено философские рефлексии соотношения власти и медиа. Цель статьи – исследование медиаобраза в контексте различных стратегий власти / знания. Данное исследование также поможет обозначить особенности артикуляции «медиа/власти» в современных философских и научных концепциях. В статье рассматриваются две стратегии артикуляции темы «медиаобраз и диспозитив»: воспроизведение и повторение.

Исследование философских концепций XX – начала XXI веков позволяет выделить взаимосвязь воздействий на медиа стратегии власти и знания (также в смысле М. Фуко и Д. Агамбена ее можно назвать диспозитив). Данная стратегия ставит своей задачей нейтральное воспроизведение артикуляций медиа и их антропологических аспектов. Обозначенные исследовательские стратегии требуют пересмотра эстетических актуализаций медиа-технологий, которые некритически используются в теоретических исследованиях гуманитарных и социальных наук, обращающихся к изучению тем «медиа и искусство», «медиа и человек», «медиа и власть».

Ключевые слова: диспозитив, воспроизведение, медиа, власть, эстетика.

(статья друкується мовою оригіналу)

В. Беньямин в работе «Произведение искусства в эпоху его технической воспроизводимости» рассматривает воспроизводимость как одно из базовых свойств той новой медиакультуры, которая формировалась в начале XX века фотографией и кинематографом. Образ больше не связан с «аурой»: «в эпоху технической воспроизводимости произведение искусства лишается своей ауры» [1, с. 126]. С точки зрения мыслителя, вопрос об образе-оригинале должен быть принципиально снят, что отличает исследования Беньямина от работ адептов Франкфуртской школы, для которых воспроизводимость образа всегда будет мыслиться исключительно критически, как негативный результат развития культурной индустрии капиталистического производства, которой противопоставляется ностальгическая тоска по «подлинному», невоспроизводимому образу.

Конечно, у Беньямина также еще сохраняется некоторая ностальгия об эпохе «ауры», но в то же время он совершает мощный концептуальный жест, лишая дискурс о воспроизводимости неизбежного включения в игру оппозиций «элитарная/массовая культура», «подлинник/копия», «оригинал/фальшивка», что составляет актуальность линий философских исследований следующих за концептуальными решениями Беньямина. Цель статьи – рассмотреть воспроизводимость образов и знаков как данность, определяющую природу аудиовизуальных медиа XX века, исходя из которой можно помыслить базовые культурные трансформации, актуализируемые сначала фотографией и кинематографом, а затем перманентно воплощаемые во всевозможных «новых медиа», вплоть до современной эпохи сетевых коммуникаций.

Пожалуй, самым оригинальным аспектом размышлений Беньямина является анализ изменений, вызванных технически воспроизводимыми медиа в различных сферах культуры. Здесь мы оказываемся, по сути, в эпицентре борьбы, которую вели новые оптические медиа с доминирующими описательными